

Učiteljski

TOVARŠ.

Izhaja
1. in 15. dne vsakega
meseca na celi polli.

List za šolo in dom.

Velja
za vse leto 2 gl. 50 kr.
za pol leta 1 gl. 30 kr.

List 22.

V Ljubljani 15. novembra 1872.

Tečaj XII.

Kako naj se vravná plača ljudskih učiteljev.

Govoril J. Lapa jne pri prvem splošnem zboru slovenskih učiteljev v Ljubljani.

Slavni zbor slovenskih učiteljev!

Danes smo sklenili in zahtevali, da se slovenski učitelj izobražuje v narodnem jeziku, v narodnem duhu, in da se slovenske ljudske šole postavijo na narodni temelj. Naredili smo torej take sklepe, katerih natančno izvedenje more in mora koristiti narodu našemu, narodu slovenskemu; če pa bodemo za narod delali, smemo in tudi moramo — če hočemo živeti — od naroda zahtevati, da nas za naš trud dostojno odškoduje. Zavoljo tega je prav primerno, da je odbor slovenskega učiteljskega društva na dnevni red današnjega zbora postavil vprašanje o enakomerni plači učiteljev na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Primorskem. Predno dalje govorimo, treba je vedeti, kakošne plače že sedaj imajo učitelji po imenovanih slovenskih deželah. Tako-le:

Dežela	Srenja 1. razreda		Srenja 2. razreda		Srenja 3. razreda		Srenja 4. razreda		Podučitelji
	Učitelj	Nad- učitelj	Učitelj	Nad- učitelj	Učitelj	Nad- učitelj	Učitelj	Nad- učitelj	
Štajersko .	700	opravilne doklade 100	600	O. d. 100	500	O. d. 50	400	O. d. 50	60% uč. plače
Koroško .	600	30 gl. za vsaki razred	500	30 gl. za 1. r.	400	30 gl. za 1. r.	—	—	300 gl.
Goriško .	600	200	500	200	400	100	300	100	60% uč. plače
Istrija .	500	100	400	100	300	50	—	—	260 (1. razr.) 240 (2. razr.) 220 (3. razr.)

Na Štajerskem, Koroškem in Goriškem ima nadučitelj prosto stanovanje ali 25 % odškodnine, 10% 5letne doklade.

Da to bolj natanko razjasnim, naj povem, da na nemškem Štajerji so bile lani na 30 šolah učiteljske plače s 700 gld., na 77 šolah po 600 gld., na 193 šolah po 500 gld., na 119 šolah po 400 gld.

Na slovenskem Štajerji so bila v tej zadevi sledeča razmerja: Na 3 šolah po 600 gld., na 42 šolah po 500 gld., na 141 šolah po 400 gld.

Na Koroškem imajo na $\frac{1}{10}$ šol učitelji po 600 gld., na $\frac{4}{10}$ šol po 500 gld., in na $\frac{5}{10}$ šol imajo po 400 gld.

Na Goriškem in v Istriji mi te razmere niso znane; podobne so imenovanim deželam.

Kakšne plače pa imajo kranjski učitelji? Težko vprašanje. Toliko vem, da dva nemata enake, in da vsi imajo premalo.

Tako postavim ima podučitelj A. 100 in še nekaj goldinarjev, nekaj krajcarjev in nekaj polkrajcarjev. Podučitelj B. ima ravno toliko — menda le nekaj grošev več. Učitelj C. ima 150 gld. in še nekaj krajcarjev.

Nadučitelj Č, ki mu tudi „direktor“ rečejo, in ki je pa ob enem tudi organist in menda tudi mežnar — dobí nekaj v biri, nekaj krajcarjev v denarji, nekaj v štoli i. t. d., kar vse skupaj toliko zneso — da ne more s tem ni živeti, ni ne umreti, da mora na vsak način kompetirati v bližnjo deželo za boljšo službo, ako hoče izhajati.

Da v zadevi plač kranjskih učiteljev še natančneje poročam, naj tu ponavljam date, katere sem lani v svoji knjižici „Kranjsko ljudsko šolstvo“ razodel.

Na kranjskih šolah imajo učitelji sledeče plače:

Na 15 šolah imajo učitelji (podučitelji) od 100—150 gld.

„ 60	„	„	„	„	„	150—200	„
„ 54	„	„	„	„	„	200—250	„
„ 58	„	„	„	„	„	250—300	„
„ 40	„	„	„	„	„	300—350	„
„ 21	„	„	„	„	„	350—400	„
„ 9	„	„	„	„	„	400—450	„
„ 4	„	„	„	„	„	450—500	„
„ 4	„	„	„	„	„	500—600	„
„ 3	„	„	„	„	„	600—700	„

Samo na ljubljanski vadbici znašajo plače po 800 gld.

Te plače pa kranjski učitelji dobivajo kot učitelji, orglavci in cerkovniki; kajti $\frac{3}{4}$ kranjskih učiteljev je, ki so tudi orglavci in mežnarji. Na blizo 100 kranjskih šolah dobivajo učitelji plačo v denarji, na blizo 30 šolah v denarji in biri, na 10 šolah pa samo v biri.

Vprašanje nastane, so li omenjene plače slovenskih učiteljev dovolj velike?

Nikakor ne.

Zavoljo sedanje velike draginje, zavoljo velikih terjatev, katerim mora sedaj učitelj v šoli in zunaj šole zadostovati, zavoljo velikega izobraževanja, katerega si mora prihodnji učitelj po 12 let po šolah iskati, zavoljo velikega pomanjkanja učiteljev, kateremu morejo le dobre plače odpomoči; predlagam, da naj slavni žbor sprejme sledeče resolucije:

Na Štajerskem so učiteljske plače s 400 gld. in podučiteljske z 240 in 300 gld. premajhne.

Na Koroškem so učiteljske plače s 400 in podučiteljske s 300 gld. tudi premajhne.

Na Goriškem in v Istriji so ravno tako učiteljske plače s 300 in 400 gld. in podučiteljske z 220, 240, 260 in 300 gld. tudi premajhne.

Na Kranjskem je pa vse plačevanje učiteljev nevredjeno, nedostojno in nehvaležno važnemu in delavnemu učiteljskemu stanu.

Z omenjenimi plačami v sedanji draginji reš učitelj ne more shajati, ne more ne kot samec, in še toliko teže, če ima družino.

S takimi majhnimi dohodki ne more si nikakor preskerbeti primerne hrane, poštene obleke in čednega stanovanja. Pri takih pičlih dohodkih ga ne more veseliti, zvesto spolnovati težavne dolžnosti svojega stanú. Pri sedanjih nizkih plačah ne bode talentiranih mladeničev mika to, izvoliti si ta stan. Na Štajerskem že sedaj učiteljev zelo pomanjkuje. Tako se za razpisane podučiteljske službe z 240 in 300 gld. po navadi nihče ne oglasi in za učiteljske službe s 400 gld. dobí se le po eden kompetent, postavim kak kranjski učitelj.

In če je na Kranjskem kaka služba učiteljska razpisana, se tudi menda ne dobí več obilo kompetentov. Pa kdo bi prosil za službe, s katerimi nij — nikakoršna plača združena!!? V najnovejšem času se namreč učiteljske službe na Kranjskem v vladni „Laibacherici“ razpisujejo, a ne pové se, kakošni dohodki so z njo združeni. Kadar pa se išče kak sluga, pové se na tanko, da ima 350—400 dohodkov, prosto stanovanje itd. Ali nij to zaničevanje učiteljskega stanú?

Iz omenjenih vzrokov priporočam Vam, da sprejmete omenjeno resolucijo s to pristavljeno željo, da bi se imenovane prenizke plače po Štajerskem, Koroškem in Primorskem kmalu povišale.

Predno pa o tem govorim, kakošne plače naj bi v prihodnje imeli kranjski učitelji, naj razodenem in pojasnim, od kod to, da materijalno stanje kranjskih učiteljev še sedaj nij vredjeno, kar se je v sosednih deželah že pred dvema leti zgodilo. Vaša osoda, kranjski učitelji, je v rokah slavnega deželnega zbora kranjskega.

Ta bi bil moral že leta 69. dognati dve obširni šolski postavi, med temi eno, katera bi bila materijalno Vaše stanje zboljšala. Toda predno je dež. zbor te dve postavi dovolj obširno obravnavati mogel, zaključila ga je bila slavna vlada. Pa ko bi bil tudi sklenil kako postavo v tej zadevi, bi ona Vam ne bila več prinesla, nego — **300** gl. Tedaj še boljše, da take postave nij. — Leta 70. bil je prekratek čas odmenjen zborovanju, da deželni zbor nij utegnil o šolski zadevi nič storiti.

Lansko leto je deželni zbor še dosti časa trajal; vendar nij utegnil ali ni hotel omenjenih dveh jako potrebnih šolskih postav končno dognati, čeravno so ga kranjski učitelji ustno in pismeno in skor da ne klečé prosili, da naj njih razmere vravna in vredi.

Da se je pa učiteljev odkrižal in vsaj na videz pred njimi opravičil, sklenil je kratko postavico, obstoječo iz nekoliko suhih paragrafov, katera bi imela vravnati vse neredno materijalno stanje kranjskih učiteljev. Toda ta postava bila je sama na sebi pomanjkljiva, nedoločna, nezadostljiva in celó nepravilna gledé raznih kategorij učiteljev. Iz teh vzrokov, pa morda tudi iz majhene vdanosti do kranjske dežele slavna vlada te postave potrdila nij. In čujte! Še zoper to postavo, ki bi bila vsaj nekoliko in vsaj nekaterim učiteljem plačo zboljšala, bilo je več deželnih poslancev. To neljubo stvar naj še opustim in rečem samo sledeče:

Dandenašnji dobí se le za dobro plačilo dober delavec, le za dobro plačilo dober uradnik in dober duhoven, in tudi le za dobro plačilo dober učitelj.

Dober učitelj stori dobro šolo, in **dobre šole** storé **srečen narod**.

Slovenski učitelji so nasprotnike narodne šole, nemškutarje, večkrat napadali, kar je čisto naravno. Da so se pa letos od strani slovenskih učiteljev grajali tudi nekateri slovenski duhovni, grajali so se samo kot šolski neprijatelji.

Slovenski duhovniki, kot domoljubni Slovenci, morali bi učitelja pri njegovem težavnem delu podpirati. Tedaj mi želimo s tako slovensko duhovščino v harmoniji živeti. Če pa ona ne samo nič pri šoli ne pomaga, ampak celó graja, graja vse nove šolske vredbe, in graja javno in očitno tisto šolsko postavo, ki je učiteljski stan k večji veljavi povzdignila in ga osvobodila; tedaj morajo tudi slovenski učitelji javno povedati, da beseda takega duhovna v šolskih zadevah nij sveta in nezmotljiva. Še enkrat rečem, da mi želimo, z duhovščino, ki je šoli vdana in s prijaznim učiteljem tudi prijazna, v harmoniji in edinosti živeti, in ne čemo kričati, kakor nemški učitelji: „Proč z duhovnom!“ V imenu slovenskih učiteljev izrečem torej željo, da bi vsi ti prepiri nehali in da bi slavni kranjski deželni zbor sledeče vredil učiteljske plače:

V Ljubljani naj ima učitelj 700 gld.

Po deželi :

na $\frac{1}{10}$ šol	"	"	"	600	"
" $\frac{4}{10}$	"	"	"	"	500	"
" $\frac{5}{10}$	"	"	"	"	400	"

Nadučitelj ali sploh voditelj šole naj ima za vsak razred 30 gld. opravilne doklade.

Učiteljice naj imajo 80 % učiteljske plače in podučitelji 70%.

Voditelj šole naj ima prosto stanovanje ali 20 % svojih dohodkov odškodnine.

Petletne doklade naj znašajo 10 %.

Take plače imajo že sedaj učitelji na Štajerskem in Koroškem. V prihodnje se jim bodo pa še poboljšale. Graški deželni zbor bode menda že letos to storil, ali pa bode dal učiteljem doklade zavoljo draginje.

Take plače bodo zamogle, da bodo kranjski učitelji ostali v svoji domovini, in da bodo ostali tudi zvesti svojemu narodu, a se ne izneverili, kakor so nekteri „veternjaki“ že storili. Take plače bodo ovirale preseljevanje kranjskih učiteljev na Štajersko in Koroško, kamor se jih je v malem času pomaknilo okolo 20. In le take plače bodo mikale mladeniče, da si izvolijo učiteljski stan, pri katerem se tudi na Kranjskem veliko pomanjkanje kaže.

Zavoljo tega Vam priporočam omenjeno resolucijo zastran plač na Kranjskem in sicer s tem pristavkom, da take plače naj dobiva učitelj kot učitelj, ne kot mežnar in orglavec. Mežnarija nij za učitelja — to se ne strinja z njegovim poklicem in za to tudi časa nima. Orglanje je pa častni posel, katerega naj opravlja, če mu čas pripušča in če se zastran pacila z župnikom pogoditi more.

Kako naj se slovenski učitelj za svoj stan izobražuje.

Govoril pri letošnjem prvem občnem zboru ljudskih učiteljev v Ljubljani

Ivan Tomšič.

(Konec.)

Tovarši! to se pač ne pravi slovenskega ljudskega učitelja za njegov prihodnji stan izobraževati, ako se ne izobražuje v onem jeziku, katerega za svoj poklic neobhodno potrebuje. Naše ljubljansko učiteljsko izobraževališče je po novejši šolski postavi zdaj vse drugačno; pripravniki se zdaj mnogo več učé, nego smo se učili mi nekđaj, tudi jim je v to svrho več časa določeno, nego ga je bilo nam. Učiteljsko izobraževališče raztegnjeno je zdaj na 3 leta, in kmali bode še celó na 4. Pač z velikim veseljem moramo ljudski učitelji to blago in koristno naredbo pozdravljati, a koliko koristi bode to doneslo našej slovenskej mladini in našemu